

۲۱۵۹۷۸۲

مبانی و اصول ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی

راهنمای عمل

گردآوری و تالیف:
دکتر محمد رحمان پور

www.ketab.ir

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۴۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه :	رحمان پور، محمد، ۱۳۵۹-
عنوان و نام :	مبانی و اصول ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی: راهنمای
پدیدآور :	عمل/گردآوری و تألیف محمد رحمان پور.
مشخصات نشر :	تهران : آوای نور، ۱۴۰۰.
مشخصات :	۱۶۰ ص.
ظاهری :	
شابک :	978-600-309-851-0
وضعیت فهرست :	فیا
نویسی :	
یادداشت :	کتابنامه.
موضوع :	آموزش ابتدایی -- ایران -- ارزشیابی -- نمونه پژوهی Education, Elementary-- Iran -- Evaluation -- Case studies موفقیت تحصیلی-- ایران-- نمونه پژوهی Academic achievement-- Iran-- Case studies پیشرفت تحصیلی -- ایران -- نمونه پژوهی Promotion (School) -- Iran -- Case studies
رده بندی کنگره :	LB11.1
رده بندی دیویی :	420.7
شماره :	۱۶۷۳۶۹۰
کتابشناسی :	
ملی :	
اطلاعات رکورد :	فیا
کتابشناسی :	

مبانی و اصول ارزشیابی توصیفی در مدارس ابتدایی

راهنمای عمل

گردآوری و تألیف: محمد رحمان پور

ناشر: آوای نور

چاپ: اول ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۸۵۱-۰

نشانی: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۹۹، طبقه

دوم، تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ شماره: ۶۶۴۸۰۸۸۲

قیمت ۵۵۰۰۰ تومان

همه حقوق برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: مفاهیم و تعاریف
۱۱	اندازه‌گیری
۱۲	آزمون
۱۲	آزمودن
۱۳	سنجش
۱۳	امتحان
۱۵	ارزشیابی
۱۶	دلیل انجام ارزشیابی
۱۶	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
۱۶	نخست: دسته بندی ارزشیابی های آموزشی با توجه ملاک مورد استفاده
۱۷	الف. ارزشیابی وابسته به ملاک (ملاک مطلق)
۱۸	ب. ارزشیابی وابسته به هنجار (ملاک نسبی)
۱۸	دوم: انواع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با توجه به زمان و هدف اجرای آنها
۱۹	الف. ارزشیابی ورودی (آغازین)
۲۰	تفاوت پیش آزمون و سنجش آغازین
۲۱	ب. ارزشیابی تکوینی
۲۳	ج. ارزشیابی تشخیصی
۲۷	د. ارزشیابی پایانی
۲۷	فصل دوم: ارزشیابی توصیفی: تعاریف و کلیات
۲۷	ارزشیابی توصیفی
۲۸	تاریخچه ارزشیابی توصیفی
۳۰	ویژگی های ارزشیابی توصیفی
۳۱	مقایسه ارزشیابی توصیفی و کمی
۳۱	۱- تغییر تأکید از ارزشیابی پایانی به ارزشیابی تکوینی
۳۳	۲- تغییر مقیاس فاصله ای (۲۰ - ۰) به مقیاس ترتیبی

۳۴	۳- تنوع بخشی به ابزارهای جمع آوری اطلاعات
۳۴	۴- تغییر در ساختار کارنامه
۳۵	۵- تغییر در مرجع تصمیم گیرنده درباره ارتقاء دانش آموزان
۳۵	۶- توجه به ابعاد مغفول، پنهان و پوچ برنامه های درسی
۳۷	محاسن ارزشیابی توصیفی
۳۸	الف. آموزشی- تحصیلی
۳۹	ب. روانی- عاطفی
۴۴	ج. مدیریتی- اجرایی
۴۴	د. اجتماعی
۴۵	اصول حاکم بر ارزشیابی توصیفی
۴۷	فصل سوم: مراحل ارزشیابی توصیفی
۴۷	مراحل ارزشیابی توصیفی
۴۸	مرحله اول: آگاهی از اهداف و انتظارات و نشانگرهای تحقق آنها
۴۹	مرحله دوم: جمع آوری اطلاعات
۵۵	ابزارهای جمع آوری اطلاعات
۵۱	۱- تکلیف های درسی (فعالیت های یادگیری)
۵۳	۲. آزمون های مداد - کاغذی
۵۵	سؤال های چند گزینه ای
۵۸	سؤال های صحیح- غلط (درست - نادرست)
۶۱	سؤال های کوتاه پاسخ
۶۴	سؤال های جورکردنی
۶۷	سؤال های تشریحی
۷۳	۳. آزمون های عملکردی
۷۶	الف. آزمون های کتبی عملکردی
۷۶	ب. آزمون عملکردی شناسایی
۷۷	ج. آزمون انجام عملکردی در موقعیت شبیه سازی شده
۷۷	د. نمونه کار
۷۸	مراحل طراحی آزمون عملکردی
۷۸	اول) نوشتن هدف یادگیری

مقدمه

تأثیر شرایط جهانی و چالش‌های پیش روی نظام آموزشی سبب شده است که بهبود کیفیت آموزش به عنوان یکی از ضرورت‌های اساسی نظام‌های آموزشی مطرح گردد. در این میان یکی از مهمترین شاخص‌های ارزیابی کیفیت نظام‌های آموزشی در هر مقطعی، کیفیت‌سنجی برنامه‌های درسی است که خود مشتمل بر چهار مؤلفه هدف، محتوا، اجرا (آموزش) و ارزشیابی می‌باشد. در این دیدگاه ارزشیابی آموزشی، عبارت است فرایند تعیین، تهیه و فراهم آوردن اطلاعات توصیفی و قضاوتی درباره عناصر یا اجزای برنامه درسی. کیفیت‌سنجی با بحث ارزشیابی در آموزش و پرورش گره خورده است و نظام‌های آموزشی با اهداف گوناگونی مانند ارتقای فراگیران به پایه بالاتر، دادن بازخورد از وضعیت تحصیلی، اطلاع از تأثیر شیوه آموزشی معلم و مهمتر از همه با هدف آگاهی از میزان یادگیری دانش‌آموزان به ارزشیابی اقدام می‌کنند. به این ترتیب، ارزشیابی یکی از مهمترین مؤلفه‌های برنامه‌ریزی درسی است که انجام صحیح آن، اطلاعات بسیار مفیدی درباره چگونگی طرح‌ریزی و اجرای برنامه‌های درسی در اختیار می‌گذارد و مبنای مفیدی جهت ارزیابی عملکرد آموزش به دست می‌دهد. به عبارت بهتر، ارزشیابی از میزان آموخته‌های فراگیران که تحت برنامه درسی قرار گرفته‌اند، مهمترین نشانگر ارزشیابی کیفیت نظام آموزشی به حساب می‌آید. با ظهور نظریه‌های جدید در مورد یادگیری، مانند ساختارگرایان و همچنین طرح بحث هوش‌های چندگانه گاردنر، ایده‌های جدیدی در حوزه ارزشیابی شکل گرفت که با گذشته تفاوت داشت. این تفکرات، رویکردهای جدید را در ارزشیابی مطرح نمود.

چنانچه از دیدگاه آموزش و یادگیری کلاسی نیز به ارزشیابی بنگریم، آشکار است که نظام ارزشیابی تحصیلی، یکی از مؤلفه‌های اساسی نظام آموزشی و رشته پیوند بین دو مؤلفه یادگیری و یاددهی است. اصولاً ارزشیابی تحصیلی یکی از عوامل مؤثر در بهبود کیفیت این دو مؤلفه است. ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به عنوان بخش مهمی از طیف فرایند یاددهی و یادگیری در نظام آموزش و پرورش هر کشور مطرح است. با توجه به تعاریف جدید از یادگیری و پیچیده شدن معنا و نحوه شکل‌گیری آن، ارزشیابی مناسب نیز باید در خدمت آن و به عنوان ابزاری در جهت روند بهبود و ارتقای یادگیری و نه بررسی میزان دستیابی به اهداف استفاده شود. در طی چند دهه اخیر، بسیاری از کشورها

به فکر رویکردهای نوین در سیستم ارزشیابی نظام آموزشی خود بوده‌اند. حاصل چنین تفکری، ظهور رویکرد جایگزین نظام ارزشیابی سنتی است که طی آن به جای ارزشیابی از محصول و فرآورده، از فرایند و نحوه انجام یادگیری ارزشیابی به عمل آید. در آموزش و پرورش سنتی، ارزشیابی صرفاً بعد از اتمام آموزش انجام می‌شد و طی فرایند اجرای آموزش کمتر به آن پرداخته می‌شد. در رویکرد جدید، قبل، ضمن و بعد از عمل تدریس، ارزشیابی به عمل می‌آید و میزان و نحوه یادگیری فراگیران به طور مستمر به محک گذاشته می‌شود. به علاوه، شیوه تدریس معلم نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و او از نحوه کار خود اطلاع می‌یابد تا در صورت لزوم به اصلاح آن بپردازد. ارزشیابی از فرایند تدریس و یادگیری غالباً از ارزشیابی محصول و نتایج آن مهمتر است. زیرا ارزشیابی در حین تدریس، از نحوه یادگیری فراگیران اطلاعات بیشتری را در اختیار می‌گذارد و امکان اصلاح آن را نیز به معلم می‌دهد.

به پیروی از تغییر و تحولات جهانی و ظهور رویکردهای نوین در ارزشیابی تحصیلی، ارزشیابی توصیفی و کیفی نیز در ایران گسترش یافته و در مدارس ابتدایی در حال اجراست. رویکرد ارزشیابی توصیفی در دوینست و نود و ششمین جلسه کمیسیون معین شورای آموزش و پرورش در مورخه ۱۳۸۲/۶/۱۲ ضمن تعیین هدفهایی برای طرح آزمایشی توصیفی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی تصویب شده است که یکی از این هدفها اصلاح روند آموزش-یادگیری در کلاس درس است.

امروزه اعتقاد بر این است که آموزش و ارزشیابی دو فرایند درهم تنیده‌اند. سنجش و ارزشیابی معتبر، دانش‌آموز را بر می‌انگیزاند تا بیاموزد چگونه یاد بگیرد. در چنین رویکردی، یادگیرنده تبدیل به فردی فعال، ریسک‌پذیر، و محقق می‌شود که به طور دائم از تدریس بهره می‌گیرد. به بیان دیگر، توالی آموزش-ارزشیابی-آموزش، مرتب تکرار می‌شود. ارزشیابی توصیفی، نام الگویی است که در مقابل الگوی سنتی و تحت تأثیر دیدگاه‌های جدید تربیتی کشور برای مواجهه با چالش‌های نظام، مطرح شده است. ارزشیابی توصیفی عبارت است از فرایند جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر اطلاعات حاصل از به کارگیری ابزارهای مختلف از ابعاد مختلف جریان یادگیری و تصمیم‌گیری و ارائه بازخوردهای توصیفی مفید و مؤثر در جهت هدایت این جریان به سوی تحقق بهتر اهداف.